

Dinsdag 5 december 1916 – ochtendeditie

De wegvoering van Belgen naar Duitsland.

Het lid van de tweede kamer, de heer Duys, had op 21 november betreffende het wegvoeren van Belgen naar Duitsland de volgende vragen ingezonden.

1. Is het aan de regering bekend, dat sedert enige tijd de Duitse overheid duizenden inwoners van het bezette gebied van België tegen hun wil naar Duitsland laat wegvoeren?
2. Is het juist, dat betreffende de terugkeer van Belgische vluchtelingen, waarvan duizenden thans gedeporteerd worden naar Duitsland, destijds overleg is gepleegd tussen de Nederlandse regering en het Duitse opperbestuur, blijkens een publicatie van de heer Zimmerman, burgemeester van Rotterdam van 17 oktober 1914, en luidende als volgt:

“De burgemeester van Rotterdam maakt bekend, dat het overleg van de Nederlandse regering met het Duitse opperbestuur omtrent de terugkeer der Belgische vluchtelingen tot een gunstig resultaat heeft geleid. De terugkeer is toegestaan niet alleen naar Antwerpen en omgeving, maar naar geheel België.

Hiervan zijn alleen uitgezonderd dienstplichtige mannen, die bij terugkeer als krijgsgevangenen zullen worden beschouwd.

De burgemeester wekt thans de vluchtelingen op, terug te keren naar hun land, in welks belang het is dat de gewone gang van zaken spoedig worden zal worden hervat.

De burgemeester hoopt dat alle Rotterdamse burgers, die vluchtelingen hebben gehuisvest, met hem in deze geest zullen medewerken. Hij nodigt deze burgers uit aan een der politiebureaus

of –posten op te geven of de door hen gehuisveste vluchtelingen bereid zijn terug te keren.

Treinen lopen weer van Roosendaal naar Antwerpen en in die stad zijn ruimschoots levensmiddelen aanwezig.

Rotterdam, 17 oktober 1914.

De burgemeester voornoemd,
Zimmerman”

3. Is het juist, dat bij dit overleg de Duitse regering zich tegenover de Nederlandse regering verbonden heeft, o.a. de teruggekeerde vluchtelingen niet naar Duitsland te vervoeren, zoals blijkt uit een officiële publicatie van onze Nederlandse consul-generaal te Antwerpen, de heer J. A. van den Bergh, van 17 oktober 1914 en luidende als volgt:

De consul-generaal der Nederlanden te Antwerpen bericht hierbij, dat volgens zijn oordeel de toestand te Antwerpen volkomen rustig en ordelijk is. Aan niemand wordt enige overlast aangedaan. Om het dagelijks leven weer op gewone gang te brengen is het bepaald nodig, in het belang van de Belgische bevolking, dat de vluchtelingen naar Antwerpen weerkeren en hun bezigheden hervatten.

De consul-generaal voornoemd kan, naar aanleiding van een onderhoud met de tegenwoordige keizerlijke gouverneur der stad Antwerpen, aan het bovengenoemde toevoegen, dat hem door genoemde autoriteit de meest geruststellende verklaring werd gegeven, te weten, dat zijne excellentie zich geheel zal houden aan de Haagse Conventie, zodat de belangen van beide partijen worden gediend door de bij verdrag bepaalde voorwaarden volgens welke de private eigendommen, de persoonlijke vrijheid en de eer van vrouwen en meisjes ten volle worden gewaarborgd.

Voorts, dat volgens de uitdrukkelijke verzekering der Duitse autoriteiten, ordelievende jongelieden, die niet tot het leger behoren, en burgerwachten kunnen terugkeren.

Genoemde autoriteiten denken er niet in het minst aan, laatstbedoelde lieden krijgsgevangen te maken, op te eisen of naar Duitsland te vervoeren.

Het is de oprechte wens der Duitse autoriteiten, dat de bevolking van Antwerpen en omliggende plaatsen aan hen haar vertrouwen zal schenken, opdat zij in het belang der burgers zullen werkzaam zijn en rust en orde zullen kunnen verzekeren.

Antwerpen, 17 oktober 1914.

De consul-generaal voornoemd,
J. A. van den Bergh.

4. Welke stappen heeft de regering gedaan of denkt zij te doen naar aanleiding van deze zaak?

De Heer Loudon, minister van buitenlandse zaken, heeft daarop op 4 dezer geantwoord:

Het antwoord op de eerste drie vragen kan in algemene zin bevestigend luiden.

De juiste toedracht der zaak is als volgt:

Toen de Duitse overheid in het bezette deel van België in oktober 1914 tot de overtuiging was gekomen, dat het tot herstel van het geregelde dagelijks leven in het bezette gebied wenselijk was, dat de bij vele honderdduizenden naar het buitenland gevluchte bevolking weer naar haar haardsteden terugkeerde, werd door het college van burgemeester en schepenen der stad Antwerpen op 13 oktober 1914

een proclamatie verspreid, waarin was opgenomen een verklaring van de Duitse gouverneur van Antwerpen, generaal baron von Huene, en de voorzitter van de intercommunale commissie van Antwerpen, de heer Louis Franck, houdende dat er geen sprake van was, dat Belgische jongelieden naar Duitsland zouden worden vervoerd of tot legerdienst zouden worden gedwongen.

Tevens werd door de overheid de medewerking van de consul-generaal der Nederlanden te Antwerpen ingeroepen om van de goede bedoelingen van het Duitse bestuur aan de in Nederland vertoevende Belgische vluchtelingen te doen blijken ten einde hen tot terugkeer naar hun vaderland te bewegen.

In overleg met genoemde gouverneur baron von Huene en de heer Franck werd daarop door de consul-generaal een bericht opgesteld, gedateerd op 17 oktober 1914, waarvan de tekst gelijklopend was met de door de heer Duys aangehaalde.

De 20^e oktober 1914 deelde de consul-generaal aan baron von Huene officieel mede, dat dit bericht met toestemming der Nederlandse regering in Nederland verspreid werd. Door tussenkomst van het ministerie van binnenlandse zaken, hetwelk op zijn beurt de bemiddeling inriep van de commissarissen der Koningin en de burgemeesters der verschillende gemeenten, werd daarop het bericht van de consul-generaal te Antwerpen ter kennis van de Belgische vluchtelingen gebracht.

In antwoord op de vierde vraag kan de ondergetekende mededelen, dat hij naar aanleiding van de bovenstaande feiten een schriftelijk vertoog tot de Duitse regering heeft gericht, houdende, dat de Nederlandse regering de wegvoering van de bevolking van een bezet gebied naar het land van de bezettende macht in strijd acht met de bepalingen en de geest van het volkenrecht, zoals dit recent

uitdrukking gevonden heeft in de vierde Haagse Conventie van 1907, dat zij evenwel, getrouw aan de sedert het begin van de oorlog door haar gevolgde gedragslijn, zich van bijzondere stappen in deze zaak onthouden zou hebben ware het niet, dat de boven omschreven feiten een besliste verantwoordelijkheid op de Nederlandse regering gelegd hadden tegenover diegenen onder de thans weggevoerde Belgen die, aanvankelijk naar Nederlands gebied uitgeweken, later naar België teruggekeerd waren, vertrouwend op de waarborgen, o.a. van niet-wegvoering naar Duitsland, welke hun door de hoogste Duitse overheid te Antwerpen, met medewerking van de Nederlandse regering, uitdrukkelijk waren gegeven.

Op deze grond heeft de Nederlandse regering tenslotte de verwachting uitgesproken, dat diegenen onder de naar Duitsland weggevoerde Belgen, welke in het voormeld geval mochten verkeren, zouden worden teruggezonden naar hun haardsteden.

Wolff seint ons uit Berlijn:

In de Nederlandse parlementaire kringen en pers is beweerd, dat het overbrengen van Belgische arbeiders naar Duitsland in tegenspraak is met de officiële Duitse toezeggingen, dat de Duitse autoriteiten oppassende jongelieden niet gevangen zouden nemen en naar Duitsland brengen.

De Norddeutsche Allgemeine Zeitung ontkent, dat hier een tegenspraak zou bestaan. De toenmalige belofte gold slechts de bezorgdheid, dat uit Nederland terugkerende Belgen, indien lichamelijk geschikt, in het Duitse leger konden worden ingelijfd of bij lichamelijke ongeschiktheid naar Duitsland zouden worden gebracht.

Deze belofte is volkomen gehouden: thans worden slechts mannen, die sinds twee jaar werkloos zijn en openbare ondersteuning

genieten, om sociale redenen naar Duitsland gebracht. Tengevolge van de Engelse blokkade krijgt de Belgische industrie haar onontbeerlijke grondstoffen niet, met het gevolg, dat honderdduizenden werkloos werden, ondersteuning nodig hadden, leeglopers werden, degenereerden en gedeeltelijk hun arbeidsgeschiktheid verloren. Verstandige Belgen zelf wezen op dit gevaar dat in de toekomst ook de Belgische industrie zou bedreigen. Iedereen die zonder voldoende grond arbeid in overeenstemming met zijn bekwaamheden weigert en openbare ondersteuning geniet, wordt naar Duitsland gebracht. Elke bepaling van het volkenrecht wordt uitdrukkelijk erkend. Het vervoer van Belgische arbeiders heeft op de meest zachte en verschonende wijze plaats, hetgeen in talrijke brieven, ook van Belgische zijde, wordt erkend.

De Koningin-Regentes.

Men meldt ons uit Vlissingen, dat in het Wolff-bericht van verleden week, betreffende de vrijlating van de mailboot, ten onrechte wordt beweerd, dat de commandant bij de aanhouding op 10 november draadloos om hulp zou hebben gevraagd aan de Nederlandse marine. De marineboten waren uit eigen beweging ter plaatse en daardoor getuige van het aankomen. Wel is later door de marine gebruik gemaakt van het toestel voor draadloze telegrafie van de mailboot.

Verklaring der ententemogendheden over België.

Londen, 4 december. De volgende verklaring, uitgevaardigd door de Engelse regering, is goedgekeurd en openbaar gemaakt met instemming van de regeringen van Frankrijk, Rusland en Italië, die verklaringen in dezelfde trant hebben uitgevaardigd:

De Belgische regering heeft bij de beschaafde wereld plechtig geprotesteerd tegen de slaventochten van de Duitse autoriteiten in België.

De bondgenoten van België verenigen zich met dit protest en maken, bezield door de wens om te tonen hoezeer zij beseffen wat zij aan België verschuldigd zijn, gezamenlijk de volgende verklaring openbaar:

Toen de plotselinge inval in België, lang voorbereid door de centrale mogendheden, een tijdelijk succes bereikte, werden de bondgenoten het eens, dat de voorziening in de instandhouding van het Belgische volk, dat achterbleef in het bezette gebied, een plicht was, die alle andere overwegingen ten aanzien van onmiddellijke militaire belangen te boven ging. Toen de Belgische regering dan ook het ondersteuningswerk op touw zette en dit aan het onzijdige steuncomité voor België toevertrouwde, hebben de ententemogendheden zich verbonden dit comité te helpen. Zodra de geldmiddelen der Belgische regering waren uitgeput, voorzagen de bondgenoten in de nodige gelden tot voortzetting van het werk. Zij hebben de commissie de nodige scheepsgelegenheid verschaft en allerlei andere tegemoetkomingen verleend. Verder hebben zij, door bemiddeling van een onzijdig comité, hun uiterste best gedaan om de Belgische nijverheid te behoeden voor de noodlottige gevolgen van de inval. Zij hebben de uitvoer naar onzijdige landen, zomede de overmaking van gelden naar België voor uitbetaling van lonen en het gaande houden van bedrijven begunstigd. Herhaalde malen hebben zij aan de Duitsers voorstellen gedaan, waardoor de Belgische nijverheid en handel, onder toezicht van de onzijdige commissie, nog beter zou zijn bevorderd en de invoer van grondstoffen in België zou zijn toegestaan. Deze voorstellen werden echter niet beantwoord.

Zij brengen dit in herinnering, niet om er zich over te verhoovaardigen, doch om aan te tonen wat hun voortdurende politiek is geweest. Zij hebben er naar gestreefd om België zoveel mogelijk tegen de gevolgen van de oorlog te beschermen en hebben voor zichzelf geen voordeel in deze politiek gezocht, daar zij door bemiddeling van de Belgische regering de uitvoering van die politiek enkel en alleen hebben opgedragen aan een onzijdig comité, dat zich er steeds van onthoudt de ene of de andere oorlogvoerende partij te helpen en louter werkte in het belang der burgerlijke bevolking van België.

De bondgenoten hebben alleen bedongen dat de Duitsers evenmin voordelen zouden trekken uit de werkzaamheden der commissie, dat zij geen beslag zouden leggen op ingevoerde of inlandse voorraden, dat de toekenning van onderstand niet zou worden gebezigd als middel om de Belgische werkman te dwingen tot handelingen, die indruisen tegen zijn geweten.

Deze voorwaarden, die de Duitsers beloofden na te komen, zijn meermaals geschonden. Belgisch vee is uit België gedreven om de Duitse legers aan het front te voeden. De Belgische werkman is onder dwang gebracht. Levensmiddelen zijn in beslag genomen of opgevorderd in alle bezette gebieden. De Duitsers hebben ook grondstoffen, machines, kortom alle eigendommen van de Belgische fabrieken in beslag genomen, die nodig waren om hun eigen nijverheid in stand te houden. Op deze wijze hebben zij wetens en willens werkloosheid en ellende veroorzaakt.

Deze inbreuken op de Duitse waarborgen zijn menigmaal door de Duitse regering ontkend en de bondgenoten hebben er genoeg mee genomen te vertrouwen op het onzijdige comité, dat zelf zou waken voor de nakoming van de voorwaarden waaronder het werkt.

Thans verandert echter de toestand.

De Duitsers hebben alle aanspraak op eerbiediging van de persoonlijke vrijheid in België prijsgegeven. Zij hebben opzettelijk opdracht gegeven het openbare ondersteuningswerk, dat uitging van het onzijdige comité, te schorsen en hebben openlijk, in weerwil van al hun beweringen van het tegendeel, aangestuurd op het veroorzaken van werkloosheid, die hun het voorwendsel voor het wegvoeren van werklieden zou leveren. Zij zijn thans zelf “bedrijvers en deelgenoten van mensenjachten” geworden, die zij bij de conventie van Brussel van 1890 plechtig beloofd hebben in Afrika te zullen onderdrukken. Verder is het mechanisme der Belgische nijverheid volkomen vernietigd en de wegvoering uit België van levensmiddelen, die nodig zijn om de bevolking in stand te houden, is opnieuw op grote schaal begonnen.

De bondgenoten moeten daarom de wereld waarschuwen omtrent hetgeen er weldra zal gebeuren. Aangezien hun eigen toestand steeds hachelijker wordt, zijn de centrale rijken voornemens elke waarborg, die zij voor het werk van het steuncomité hebben gegeven, te verscheuren. Tenslotte zullen zij al hun beloften overboord werpen en de Belgische levensmiddelen en de Belgische arbeid gebruiken om hun eigen tanende kracht te stijven.

Het ondersteuningswerk, dat de onzijdigen nu sinds twee jaar hebben opgebouwd, zal welhaast zijn grondslag gaan verliezen en dreigt te mislukken.

De bondgenoten zijn niet zinnens hun politiek te laten varen of de onderdrukte bevolking van België op dit meest kritieke ogenblik van de oorlog in de steek te laten. Doch vermits het voor hen onmogelijk zal zijn, het ondersteuningswerk voort te zetten, wanneer zijn grondslag en waarborgen vernietigd zijn, doen zij een beroep op de beschaafde wereld, niet ten behoeve van zichzelf, doch van de onschuldige burgers, die zichzelf niet kunnen beschermen, om er

voor te waken, dat dit grote werk van internationale weldadigheid en samenwerking, dat zich te midden van de oorlog heeft ontwikkeld en waarvoor de bondgenoten geld hebben voorgeschoten, niet in gevaar zou worden gebracht door verraad of vernietigd door geweld. Doch zij willen er de wereld aan herinneren, dat de Duitse politiek, die thans aan de kaak is gesteld, niet alleen wordt beoefend in België, doch ook in Noord-Frankrijk en in alle bezette gebieden.

Hunnerzijds verbinden de bondgenoten zich om ook in de toekomst zomin als in het verleden enig voordeel te zoeken uit de werkzaamheden van dit zuiver onzijdig comité.

Een oproep van Belgische werklieden.

Havre, 4 december. De Belgische werklieden, in besloten kring zonder politieke oogmerken bijeengekomen, hebben een oproep opgesteld en aan de ministers Carton de Wiart, Hymans en Vandervelde gezonden. Hij begint aldus:

In naam van de internationale samenhangigheid der arbeiders, richt de arbeidende klasse van België, ten enenmale bedreigd met slavernij, wegvoering en dwangarbeid ten voordele van de vijand, een laatste oproep tot de arbeidende klasse, om krachtdadige en afdoende bijstand. "Geen woorden van medegevoel meer, maar daden. Ge zijt mannen! Ge beseft onze toestand! Hij is wanhopig."

De oproep is gericht aan de onzijdigen en smeekt om hun tussenkomst. Hij eindigt op deze manier:

Broeders arbeiders! Ge zijt talrijk! Ge zijt machtig! Ge zijt ondernemend! Niemand ter wereld dan gij kunt verhinderen, dat de gehele arbeidende klasse van een beschaafd land in slavernij vervalt. Werklieden! In het diepst van onze ellende rekenen wij op u! Handel! Wat onszelf betreft, al moge het geweld er een ogenblik in slagen

onze lichamen in dienstbaarheid te slaan, nimmer zullen onze gemoederen toegeven. Wij voegen er dit aan toe: Wat ook onze martelingen mogen zijn, wij wensen slechts de vrede, de onafhankelijkheid van ons land en de zege der gerechtigheid.

Het wekelijks overzicht van de krijgsbedrijven op het Belgische front luidt: Door de aanhoudende mist belemmerd, is de bedrijvigheid op het Belgische front gedurende de week van 26 november tot 1 december beperkt gebleven tot enige beschietingen en enige wederzijdse pogingen om patrouilletochten te ondernemen. De vijand heeft getracht de Belgische post bij Reigersvliet te overrompelen, maar hij is teruggeslagen. In de streek van Diksmuide valt overigens niets te vermelden. Bij Steenstrate en Boezinge hebben Belgische batterijen van elk kaliber met succes vernielingsvuur gericht op de vijandelijke verdedigingswerken. Onze beschieting heeft een hevig antwoord van de vijand uitgelokt. De artilleriebedrijvigheid was bijzonder groot op de rechtervleugel van de Belgische sector. De ongunstige weersgesteldheid heeft de vliegeractie nagenoeg verhinderd.

Dinsdag 5 december 1916 – avondeditie

Belgische kinderen.

Hedenmorgen zijn te Maassluis ongeveer 680 Belgische kinderen aangekomen, die in verschillende plaatsen van ons land enige weken zullen worden verpleegd; 345 kinderen worden opgenomen te Egmond aan Zee, de overigen gaan voornamelijk naar Arnhem, Den Haag, Gouda en Leiden.

Belgische geïnterneerden.

De 50 Belgische geïnterneerden, die in de rijkswerkinrichtingen te Veenhuizen werkzaam waren, zijn gisteren weer naar het kamp bij Zeist vertrokken.

Zeer geachte heer,

In uw ochtendblad van heden lees ik, in het verslag van de socialistische meeting tegen de deportaties in België, dat de heer Huysmans, onder applaus der vergadering, tegen mijn houding ten krachtigste geprotesteerd heeft en dat ik, volgens Huysmans, de deportaties “bijna goedkeur”.

De heer K. Huysmans heeft inderdaad veel redenen om zijn publiek tegen mij op te zetten en zal dat wel flink gedaan hebben; doch dat ik de deportaties “bijna goedkeur” is beslist niet waar! Over de deportaties heb ik tot hiertoe slechts geschreven, dat wij daaraan nog eens de tragische positie waarin het Vlaamse volk zich bevindt, kunnen beseffen, maar al die treurnis ons toch niet mag ontmoedigen.

Verder heb ik de hier in Holland gevoerde campagne gevaarlijk geheten voor de Hollands-Belgische verhoudingen en blijf dat doen. De Nederlandse regering zal inderdaad aan de nu bij vele Belgen gewekte hoop niet kunnen voldoen, wat het Belgische volk nog eens meer open oor zal geven voor het gelijk van de annexionisten.

Eindelijk heb ik nog geschreven, dat het een zeer slecht teken is dat in het Belgisch comité, waardoor die agitatie wordt geleid, de heer Fierens zitting heeft, een bekend en ook door Huysmans reeds meer dan eens bestreden annexionist. Ik zou er nu nog kunnen bijvoegen, dat het zeer te betreuren is, dat juist nu zelfs Frans van Cauwelaert zich doet kennen als een Belg, die het internationaal rechterlijk

statuut der Scheldemondingen zou willen veranderd zien (zie “Vrij België” van 1 december).

Met de meeste hoogachting en dankend voor de plaatsing.

Uw dienstwillige dienaar
L. Picard

Voor de tabak van de Belgische soldaat.

Weer staat de winter voor de deur met zijn kille, koude, sombere dagen, en voor de derde maal bevindt zich de Belgische soldaat moedig, fier, de onafhankelijkheid van zijn klein stukje overgebleven land verdedigend, in de loopgraven, steeds het ogenblik afwachgend, dat hij de dierbare geboortegrond zal mogen bevrijden.

Slechts ontbering is zijn lot, doch hij bemerkt dit nauwelijks en toch is er iets dat hem zou kunnen helpen zijn zware taak geduldiger te dragen.

Wat kan dat wel zijn?

Het is de tabak; de tabak die hem troost brengt, zijn lijden verzacht en veel droevigs doet vergeten. Het is hem even onontbeerlijk als zijn kleding en zijn voedsel, en hoevelen zijn er niet onder hen die geen gelegenheid, geen geld hebben zich ooit iets te verschaffen?

Onderstaand comité meent tot u allen een oproep te mogen richten, ten einde uw medewerking te vragen.

Zonder misbruik te willen maken van de goedheid en de gastvrijheid van het Nederlandse volk, dat reeds zoveel deed voor ons allen, hopen wij toch dat het ons nog eens zal willen bijstaan in ons liefdewerk.

Wij hopen eveneens dat ook onze landgenoten, de Belgen, niet zullen achterblijven en mede onze bede om hulp zullen willen ondersteunen.

Grote en kleine gaven voor dit liefdewerk zullen met vreugde en dankbaarheid worden ontvangen aan onderstaande adressen.

Het comité.

Samengesteld met de hoge goedkeuring van zijn excellentie baron Fallon, minister van België, te 's Gravenhage.

Mr. Cyriel Buysse, letterkundige, voorzitter, Laan van Meerdervoort 11.

Douairiere Hoeufft van Velzen – de Perez, Laan Copes van Cattenburgh 77.

Jonkvrouw L. de Ranitz, Riouwstraat 5.

Mejonkvrouw M. A. van Hogendorp, Waldeck-Pyrmontkade 150.

Graaf O. van Bylandt, Nieuwe Schoolstraat 2a.

Mr. Dupont, voorzitter van het Belgisch comité, Den Haag, Gr. Hertoginnelaan 33.

Ridder Albert de Selliers de Moranville, 1e luitenant cavalerie, Hollanderstraat 20.

Leonce du Castillon, letterkundige, Badhuisweg 64, Scheveningen.

Louis Pierard, Letterkundige, van Speyckstraat 68.

Mr. Rene Belinne, 1e luitenant cavalerie, secretaris van het comité, Harstenhoekweg 121 (Scheveningen).

Mr. Fernand Henckaerts, penningmeester, Seinpostduin 13
(Scheveningen).

Van welingelichte zijde bericht men ons, dat Karel van de Woestijne
zich te Brussel in dezelfde persoonlijke vrijheid als altijd verheugt.